

Mongolii

La începutul secolului al XII-lea de pe teritoriile Asiei Centrale se dezlănțuie sălbaticii nomazi mongoli care jefuiesc China, Orientul Apropiat și Europa. Sub îndrumarea conducătorului Gingis-han înființează cel mai mare imperiu din istoria universală.

Încă de la începutul antichității și chiar și în evul mediu pentru civilizațiile sedentare, practicând apicultura, popoarele nomade, care aveau ca activitate principală păstoritul și fiind astfel în șa în căutarea de noi pășuni, reprezentau un pericol permanent. Au ajuns de pe câmpiile rusești până în Ungaria, în Arabia și în Africa de Nord pe cămile, iar de pe stepele euroasiatice călare. Datorită modului lor de viață au devenit călăreți excelenți, și cu mobilitatea lor au devenit

▶ Călăreț mongol, reprezentare chineză din perioada Ching. Calul robust, cu picioare scurte a avut o importanță deosebită în cuceririle mongole prin mobilitatea și tenacitatea sa.

◉ Lurta - cortul mongol este utilizat și azi. Forma sa circulară oferă rezistență față de vânt. Se execută din păslă presată întinsă pe o bârnă de lemn.

◉ Ctitorul Imperiului Mongol - Gingis-han. La moartea sa imperiul său se întindea din China Centrală până în Rusia Europeană.

The Begonia - East Library

Roland Michaud/John Hilleison Agency

Ely Bernier/Sandstein Photo Library

situație a fost schimbată de Temdjin, fiul unui cap de ginte, al cărui tată fusese ucis încă în copilăria lui Temdjin. Tinerețea vitregă i-a format un caracter dârz și nemilos. Pe rând s-a răfuit cu toți rivalii, a unit triburile, cu o mână forte a reorganizat societatea mongolă, bazându-se pe o armată puternică, disciplinată și devotată până la fanatism, cu ajutorul căreia și-a consolidat puterea. În 1206 și-a luat numele de Gingis-han, adică "stăpânul lumii".

Foc și sabie

În următorii 20 de ani a dovedit că își merită numele. A ocupat China de Nord și a jefuit capitala, Beijingul. Principatele aflate spre vest le-a contopit în Imperiul Mongol în plină expansiune. Expedițiile de cercetare au trecut și peste Munții Caucaz, și au nimicit forțele rusești trimise împotriva lor. Apoi au urmat cele mai spectaculoase campanii ale lui Gingis-han. După ce armatele lui au jefuit renumitele centre comerciale Buhara și Samarkand, au distrus Horezm-ul, măcelărind locuitorii pe subcontinentul indian au avansat până la râul Indus. În urma prăpădului mongol unele teritorii și-au revenit doar după mai multe secole.

Moștenirea lăsată de Gingis-han

În 1224 Gingis-han a fost rechemat din India pentru înăbușirea unei răscoale din Mongolia, dar a murit în 1227 și astfel nu au mai avut loc noi campanii cuceritoare. A lăsat în urma lui un imperiu imens cu o administrație bine organizată, și o legislație stabilă. Funcționarii erau aleși fără discriminare națională sau religioasă, consolidând astfel o dominație

dușmani temuți pentru armatele lente, greoaie ale popoarelor stabilite în Europa sau în Asia. Cu toate că în legăturile dintre diferitele culturi și în comerț au existat lungi perioade pașnice, deseori au apărut conflicte, viața nomadă întărind caracterul războinic al unui popor, pentru care grânarele pline ale orașelor bogate ale Asiei centrale reprezentau o ispită.

Pașii care atacau legiunile romane, arabii războinici care năvăleau din deșert și luptau în numele Islamului și celelalte popoare nomade au avut o influență mare asupra

mersului istoriei. În jefuirea orașelor și în cucerirea unor teritorii tot mai mari, cei mai de temut dintre toți nomazii s-au dovedit a fi mongolii. Trăiau din creșterea oilor, caprelor și a cailor pe partea de nord a actualei Mongolii. Din valorificarea animalelor obțineau carne, lână, piei, iar din prelucrarea laptelui obțineau brânză și cașcaval. Băutura națională a devenit kumis-ul, laptele de cal fermentat. Pâsla obținută din lână acoperea iurtele - corturi circulare susținute de bârne de lemn. Se organizau în ginți și în triburi, nobilii alegeau hanul conducătorul. Această

mongolă multiseclară. Marele Han a lăsat ca moștenire și un sistem de comunicații organizat pe stații poștale teritoriale cu legături regulate între ele.

Lupte pentru succesiune

Ogodai, fiul și succesorul lui Gingis-han a mai lărgit imperiul. A stabilit capitala la Karakum și a terminat ocuparea Chinei de Nord. A înfrânt rezistența principatelor rusești și avansat continuu spre apus, conducătorii lui de oști învingând armatele poloneze și germane, avansând adânc în Europa. În 1241 a nimicit oastea maghiară a regelui Béla al IV-lea, prădând Ungaria. Europa de vest a scăpat de jaf datorită morții neașteptate a lui Ogodai. La aflarea vestii morții sale oastea mongolă s-a retras.

A urmat o perioadă lungă în care n-a dominat mare Han, și iarăși Occidentul a avut noroc prin faptul ca urmașul lui Ogodai, Menghu și-a orientat atenția spre teritoriile chineze și persane. În 1258 Huleghu, fratele lui Menghu, a ocupat Califatul Abbasida și a jefuit Bagdadul. Atunci Imperiul Mongol și-a atins limita occidentală, deoarece ocuparea Siriei a fost oprită de sultanii mameluci ai

Egiptului. În acest timp Menghu a ocupat China de Sud, ocupație încheiată de fratele și succesorul lui, Kubilai-han, după moartea lui Menghu în 1259.

După această perioadă marele imperiu mongol a început să se dividă în mai multe hanate mari, independente. Kubilai, ca mare han, a mai recuperat ceva din puterea de odinioară, dar a exercitat-o doar în China, unde dinastia Iuan înființată de el a domnit aproape o sută de ani – până în 1368.

Huleghu a devenit renumit prin înființarea dinastiei Ilhanida sub dominația căreia a înflorit cultura persană, și pe alte teritorii s-au format state mongole puternice, ca de exemplu Hoarda de Aur care se întindea din sudul Rusiei prin Siberia occidentală până în Asia Centrală (cuvântul "hoardă" inițial înseamnă loc de staționare, loc de tabără).

Emirul turco-tătar al Samarkandului a devenit Timur la sfârșitul secolului al XIV-lea, care în afară de ravagiile înspăimântătoare n-a lăsat altă moștenire.

Din hanatele mari numai "Hoarda de Aur" există și în secolul al XV-lea. Descendentul lui Timur, Babur, înființează dinastia Mongolilor în 1526 în India, dinastie care a avut o viață lungă. Micile principate au avut un rol în istorie până la începutul secolului al XX-lea.

Legăturile est-vest

Cu toate distrugerile inimaginabile, cuceririle mongole au avut și unele efecte pozitive – în special asupra Europei. Existența imensului imperiu Eurasian crea posibilitatea călătoriilor în siguranță, fapt ce a permis dezvoltarea legăturilor est-vest. Spre sfârșitul sec. al XIII-lea Marco Polo, cel mai vestit călător al evului mediu și-a efectuat călătoriile pe teritoriile mongole, și a activat și în slujba lui Kubilai-han. Prin călătoriile lui Marco Polo și ale altor călători au pătruns în Europa mărfuri și idei de importanță vitală din punct de vedere al dezvoltării civilizației.

Cu dispariția imperiului mongol legăturile est-vest au regresat. Până în secolul al XV-lea, epoca marilor descoperiri geografice, n-au existat schimburi comerciale importante.

⦿ Timur, marele han nemilos. În 1401, la cucerirea Bagdadului, a măcelărit 20.000 de oameni.

⦿ Teritoriile aflate sub dominația mongolă în perioada de aur a Imperiului Mongol, între 1209-1405.

Roland Michaud/John Hilleson Agenc

- 1167**
Șeful de trib mongol Isughei i se naște un urmaș pe nume Temudjin.
- 1202-1204**
Temudjin învinge triburile rivale, triburile vecine Merkit și Naiman ajung sub dominația lui.
- 1206**
Adunarea conducătorilor de ginți și triburi îl alege pe Temudjin mare han sub numele de Gingis-han. Încep campaniile de cucerire.
- 1209**
Prin cucerirea regatului Hsi-Hsia, China devine ținta atacurilor următoare.
- 1211-1214**
Campaniile de cucerire purtate împotriva dinastiei Ciņ din China de Nord.
- 1219-1225**
Cucerirea sultanatului Horezm.
- 1227**
Moartea lui Ginghis-han.
- 1229-1241**
Ogodei este ales mare han, iar Ciagatai și Tolui, ceilalți doi fii ai lui Gingis-han vor deveni conducătorii unor teritorii cucerite (uluși). Întâiul născut, Djoci, a murit încă în timpul vieții tatălui său.
- 1234**
China de Nord ajunge sub dominație mongolă.
- 1237-1240**
Mongolii cuceresc Rusia cu excepția Novgorodului.
- 1241**
Campanie tătarească în Regatul Maghiar.
- 1242**
La vestea morții lui Ogodei, oastea mongolă părăsește teritoriul Ungariei și se întoarce în Orient.
- 1251-1259**
Domnia marelui han Menghu.
- 1258**
Huleghu cucereste Bagdadul.
- 1260**
Mongolii ocupă Damascul, dar la Aint-Djalut sunt înfrânți de egipteni.
- 1260-1294**
Domnia marelui han Kubilai.
- 1276**
În China de Sud cade prizonier ultimul împărat din dinastia Sung. Kubilai-han unifică China și fondează dinastia Iuan.
- 1284**
Mongolii sunt gata pentru invadarea Japoniei, dar o furtună le distruge flota.
- 1368**
Sfârșitul dominației dinastiei Iuan.
- 1370-1405**
Timur se declară mare han. Cucereste Persia, Hoarda de Aur și invadează Delhi, dar după moartea sa imperiul se destramă.
- 1502**
Destrămarea Hoardei de Aur.
- 1526-1857**
Babur fondează în India împărăția Marilor Moguli.
- 1920**
Desființarea ultimului hanat în Buhara. Teritoriul intră în Imperiul Sovietic.